

for å prøve fiskelykken, det var bare få igjen av oss på gården. Ut på ettermiddagen fikk vi som var ute på tunet se at mannen på gården kom ut i en viss fart. Han dro ut en karjol, deretter til stalls og kom ut med hesten. En av offiserene som så det spurte ham: «Hvor skal De, som har det så travelt?» «Jeg skal til bygds etter jordmor, jeg», sa han, «for kona er blitt dårlig». «Sett inn hesten igjen De, for vi har lege med oss, og han greier den saken.» — Dr. Knudsen ble underrettet, og da tiden kom, foretok han det fornødne.

Om kvelden, da noen av fiskerne var kommet tilbake, var det to av dem som sto ute på gårdsplassen og diskuterte om hvem av dem som hadde fått den største fisken. Det var løytnant Frisvold, senere oberst og sjef for I. R. 12. og musikkserjant Mork. Dr. Knudsen, som var ferdig med sin forretning, sto og hørte på dem, og under en pause i diskusjonen sa han med et smil: «Jeg fikk nå den største fisken, jeg.»

Den nå avdøde Herlov Stugudal gjorde således sin entre på Stugudal ved militær hjelp og under bevoktning av 150 mann infanteri.

Etter at vi hadde begynt skoleåret 1902—03, fikk skolens sjef, kaptein Hagen, brev fra Stugudal med innbydelse til de som ville, å komme til Stugudal, alle var hjertelig velkommen.

Kapteinen måtte avslå innbydelsen med takk, da skoletiden ikke tillot noen å komme. I stedet sendte kompaniet som dåps gave to sølv spiseskjeer. På disse var det inngravert at skjeene var fra 5. Brigades Underoffisersskole.

*Gammel Underoffiserselev.*

SVERRE  
MARSTRANDER

## Den hellige kilden på Vassfjellet

I beretningen om Kristin Lavransdatter forteller Sigrid Undset om et lite valfartskapell nær Nidaros som kom til å spille en viss rolle i Kristins liv. Det var reist til ære for broder Edvin på det sted i Vassfjellet hvor han i flere år hadde holdt til som eneboer. Både i levende live og etter sin død virket han jærtegn, og mange valfartet til kapellet og legedomskilden like ved. Vi får høre hvordan Kristin som enke drar nordover fra Jørundgård til Nidaros på pilgrimsferd. Hun gikk ned gjennom Gauldal og stiene i utkanten av bygdene, og gikk så opp gjennom åsen til den lille kirken på Vassfjellet som sto på en lysning i tette skogen like ved tjernet med den helsebringende kilden. Et trekors sto ved bekken som renner ut av tjernet, og rundt om lå noen krykker og kjepper og på buskene omkring hang filler av gamle bind. Her satt da Kristin og mintes den gode broder Edvin som hun ofte hadde møtt i oppveksten, og hvordan hun senere som ung kone var dratt hit opp til kilden med den skrøpelige lille gutten sin, Gaute. Hun hadde fått bot for sin sykdom, og hun selv hadde vunnet full førlighet etter en vanskelig fødsel hun hadde.

De skikkelser vi hører om er det Sigrid Undset som har gitt kjøtt og blod, men hvordan er det med kapellet og den legebringende kilden som hun forteller om? Vi har mange eksempler på hvordan Sigrid Undsets dikteriske fantasi er kombinert med en usvikelig nøyaktighet i skildringen av det kulturhistoriske miljø hvor hun lar sine personer opptre. Her gikk hun frem etter helt

vitenskapelige metoder; hun var ikke for intet datter av vår store arkeolog Ingvald Undset. Også når det gjelder en slik detalj som kapellet på Vassfjellet, har Sigrid Undset bygget på historisk kildestoff.

Om kapellet med den hellige kilden i Vassfjellet har det nemlig i bygdene omkring levet en bestemt utformet tradisjon som bærer troverdighetens preg. At denne tradisjon inneholder en kjerne av sannhet, må anses for hevet over tvil, både ved de iakttagelser og opplysninger som enkelte eldre forfattere har meddelt og ved de funn som senere er gjort ved selve kilden.

I sin eldste og mest utførlige form er tradisjonen om Vassfjellkapellet gjengitt hos Gerhard Schøning som har bygget på hva han har hørt folk fortelle da han i 1775 reiste gjennom Melhus.<sup>1)</sup> En kortere versjon, men med enkelte nye trekk, finnes hos L. D. Klüwer som må ha nedtegnet tradisjonen engang mellom 1810 og 1814.<sup>2)</sup> Senere er fortellingen om kapellet på Vassfjellet gjengitt av flere forfattere som i det vesentlige synes å bygge på Gerhard Schønings fremstilling.<sup>3)</sup> Sammenholder vi denne med Klüwers notat, kan tradisjonen om kapellet i korthet gjengis slik:

På den vestre skråningen av Vassfjellet ligger det er tjern som kalles St. Evens kilde. Den hadde legende kraft og ble søkt av mange syke og krøplinger. Ved tjernet sto det et kapell som ifølge Klüwer bar St. Evens navn og hvor soknepresten i Melhus holdt messe tre ganger i året. Etter det Schøning forteller ble messen holdt til bestemte tider om sommeren når folk samlet seg der. Ennå i 1718 kunne ifølge Klüwer fundamentet og noen malte planker ses på det sted hvor kapellet hadde stått. Andre rester av kapellet skal ha vært oppbevart på Melhus prestegård, men ble brent opp som ved av Armfelts soldater da de i 1718 slo leir ved prestegården. Ennå på Schønings tid, i 1775, lå det ved kilden en hel del stokker og krykker som syke hadde kastet fra seg, og på bunnen av tjernet, sier Schøning, har det vært sett småpenger som er kastet ned i vannet. Da Klüwer vel en mannsalder senere kom til Melhus, var ethvert synlig minne om kapellet og dem som hadde søkt kilden forsvunnet; folk kunne nå ikke engang vise stedet hvor kapellet hadde stått, sier han.

Det som den muntlige overlevering har fortalt om kapellet på Vassfjellet, skulle på en merkelig måte bli bekreftet ved et heldig funn. Engang på sommeren 1932 var fabrikkieier Olbert Spachmo fra Nypan på søndagstur i Vassfjellet sammen med sin 15 år gamle sønn. Målet var St. Evens kilde eller Evenstjønnna som det heter i daglig tale. Spachmo kjente til tradisjonen om kapellet og var kommet til det resultat at det ikke var revet ned, men var blitt stående å forfalle slik at trevirket var blitt liggende strødd omkring og for en dels vedkommende kanskje begravet i myra ved tjernet. Han mente derfor at det skulle være grunn til å foreta en nærmere undersøkelse omkring det sted hvor kapellet kunne tenkes å ha stått. Spachmo konsentrerte seg om området på nordsiden av tjernet hvor Lodda, en bielv til Gaula, har sitt utspring. Han undersøkte nøye begge sider av bekkeløpet i den tanke at trerester kanskje kunne være ført med vannet et stykke nedover. Imens hadde sønnen sprunget litt frem og tilbake som gutter gjerne gjør, og hadde funnet på å grave litt et sted i myra like ved bekken. Plutselig kom han farende som et uvær oppover myra med en trebit i hånden og ropte: «Far, far! Se her!» Det var en trefigur som hadde ligget litt på kant nede i myra, bare en 10—20 cm under overflaten. Ansiktsdetaljene var utvisket og føttene manglet. Da dette funnet ble kjent i Melhus, kunne snekker Ole O. Løvset fortelle at han noen år i forveien hadde funnet et lite utskåret stykke tre på omtrent samme sted. Ved et av de merkelige treff som av og til hender, viste det seg at de to stykkene hørte sammen og at det stykket Løvset hadde funnet var den nedre delen av figuren med føttene. I 1934 kom den nå komplette treskulpturen inn til Videnskapsselskapets Oldsaksamling. Her kunne det da slås fast at det dreiet seg om en helgenfigur, skåret i furu, og at den fremstilte St. Michael i kamp med dragen (fig. 1). Figuren er 47 cm høy og viser erkeengelen kledd i fotsid, fullerik kjortel og med et høyt tresidet skjold i venstre hånd. Han er fremstilt stående på ryggen av et dragelignende monstrum og i høyre hånd som mangler, har han hevet lansens for å gjennombore det. Baksiden av figuren er plan; dette tyder på at den engang har vært oppstillet mot en vegg. Stykket er temmelig medtatt, men det kan likevel ikke være tvil om



Fig. 1.  
St. Mikael-figuren fra  
Evenstjønn, Vassfjellet.  
Høyde 47 cm  
Videnskabselskapets  
Oldsaksamling

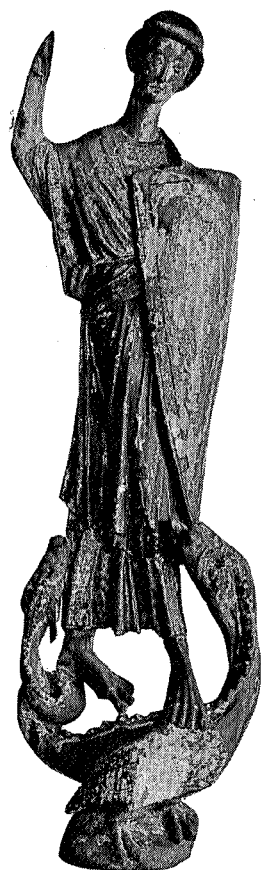


Fig. 2.  
St. Mikael fra Mosvik,  
1,64 m  
Videnskabselskapets  
Oldsaksamling

at den i alle vesentlige trekk danner en parallell til den store Michaelsfiguren fra Mosvik som nå finnes i museets kirkesamling og som kan karakteriseres som et kunstverk av høy rang fra midten av 1200-tallet (fig. 2). Karakteristiske felles trekk er f. eks. det store, tresidete skjoldet og selve kroppsstillingen med det ene ben foranstilt, idet Michael hever lansen til støt. Denne bevegelsen fører til en tyngdeforskyvning som viser seg ved at overkropp og hode i begge figurer heller litt over til den ene siden. Slektskapet viser seg videre i en rekke detaljer i utformningen av draktfoldene; likeså er den tohodete dragen som Michael trår på, av ens karakter.

Den typen som både Michael fra Mosvik og Vassfjellfiguren representerer, er vesentlig forskjellig fra den senmiddelalderiske Michaelstypen som gjengir erkeengelen som en ridder i panser og plate. Alt tyder på at den Michaelsfiguren som etter all sannsynlighet har vært oppstillet i kapellet på Evenstjønn, er skåret av en lokal treskjærer med en av de store Michaelskulpturene som forbilde, kanskje selve Mosvikfiguren som vi må tro opprinnelig har smykket et av altrene i Kristkirken. Vi vet f. eks. at kapellet over forhallen til nordre tverrskip var viet St. Michael. På utsiden over kapellets nordre vindu kan vi ennå se en marmorplate med fremstillingen av Michaels kamp med dragen.

Funnet av helgenfiguren bekrefter altså tradisjonen om et gammelt kultsted ved Evenstjønn. Men samtidig reiser det nye problemer. Kilden er knyttet til St. Evens navn, mens helgenfiguren som ble funnet i dens nærhet altså fremstiller erkeengelen Michael.

Før vi går nærmere inn på dette, vil det kanskje være nyttig å se hva et besøk på selve det hellige sted kan fortelle oss. Jeg vil ikke nekte for at fantasien ble satt i bevegelse da jeg første gang fikk se den medtatte lille Michaelsfiguren og lærte dens merkelige historie å kjenne. Tanken om en tur i Vassfjellet til det tjernet hvor funnet ble gjort, meldte seg straks, men det varte lenge før den ble realisert. Alltid kom det noe i veien, og først for noen få år siden ble det alvor av det. Sammen med fru Klara Storhaugen, som kjenner folk og fortid i Melhus bedre enn de fleste, dro jeg iveri en fin sommerdag. Fra Kvål stasjon tok vi den gamle seterveien som stiger bratt oppover åssiden og som etter hvert bøyer av nordover. Den fører forbi Øyeseter hvor de gamle husene ennå står, og videre frem til vollen hvor Kvålseter lå, men hvor det nå er bygget hytte. Ved Kvålseter tar veien slutt og derfra fulgte vi tråkk og stier videre nordover til vi kom inn i et myrlandt dalsøkk hvor vi begynte å kjenne igjen topografien slik Schøning har skildret den. Åsryggen på vestsiden av dalsøkket er indentisk med det høydedraget som Schøning kaller «Lille-Fiældet» og som på rektangelkartet bare er markert med høydetallet 474. På østsiden har vi den høyeste delen av selve Vassfjellet som Schøning kaller «Storfiældet». I den norlige delen av dalsøkket nærmer vi

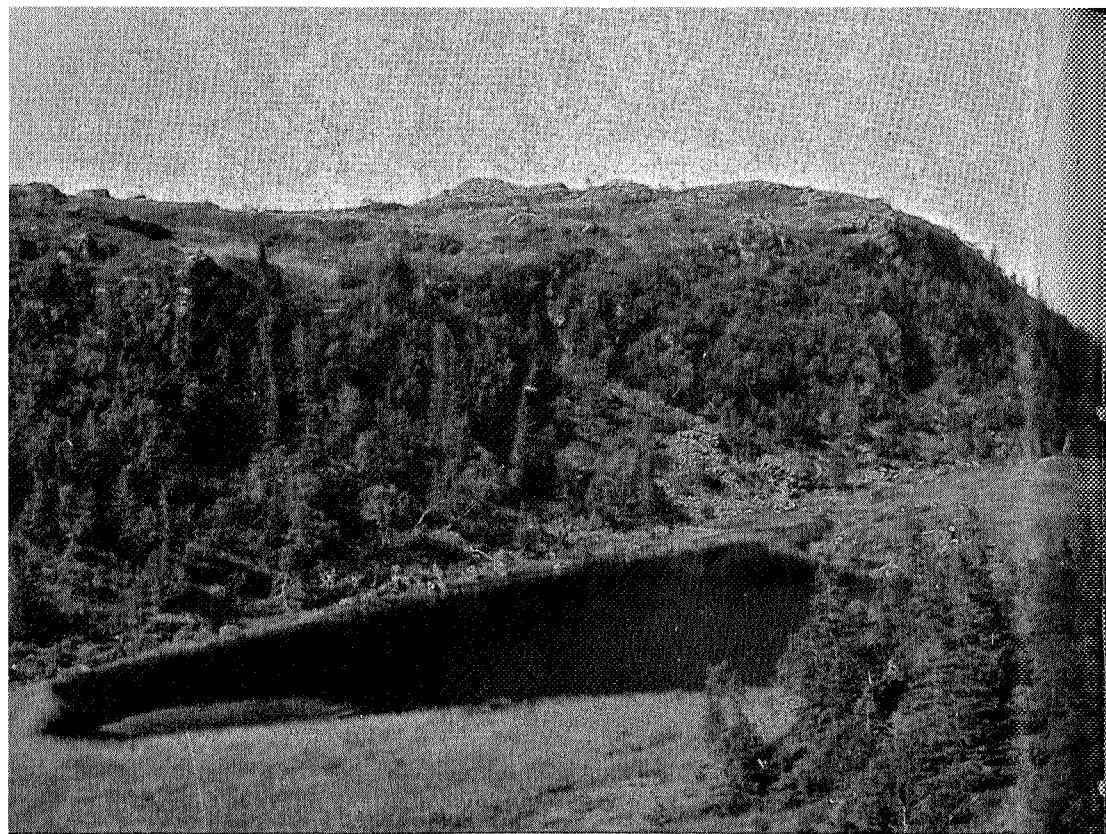


Fig. 3. Evenstjønnan sett fra sydøst

oss endelig Evenstjønnan som ligger vel 1 km rett vest for Vassfjell-toppen der TV-masten nå reiser seg. Det er såvidt markert på kartet, men er ikke navngitt. Formen er nærmest tresidig med største lengde av omtrent 70 m (fig. 3, 4). Tjernet ligger like ved en terskel i dalsøkket som danner vannskille slik at det har avløp nordover. I myrdraget nedenfor bekkeosen var det altså at Michaelsfiguren ble funnet. I vest rammes tjernet inn av en delvis ganske bratt skråning med blokker og steinur ved foten. Høyt oppe i fjellsiden ved nordenden av tjernet springer der frem en liten vannstråle som tilsynelatende kommer ut fra selve fjellets indre (fig. 5). I virkeligheten dreier det seg egentlig ikke om en kilde i vanlig forstand, men om en liten bekk som har sitt utspring fra et tjern på toppen av åsen og renner skjult under torv og mose inntil den kommer frem i dagen i åskanten og sildrer nedover steinuren. Det

må være dette lille vannspringet oppe i åssiden som egentlig er St. Evens kilde.

I dag ligger stedet langt fra allfarvei, men det har ikke alltid vært slik. Den gamle ferdselsveien sørfra til Kaupangen ved Nidelven gikk over Vassfjellet, og den har også pilgrimene fulgt. Antagelig kom de frem til kilden langs høydedraget på vestsiden av tjernet. Når en har sett stedet, er det ikke vanskelig å forstå at det måtte være en naturlig hvileplass for pilgrimsflokkene. Her åpnet landskapet seg slik at de for første gang skuet målet for sin vandring i det fjerne: St. Olavs by og Kristkirkens tårn (fig. 6). Her var det naturlig at de trette vandrere hvilte seg og stillet sin tørst før de begynte på siste etappe av sin ferd.

Det er kanskje heller ikke så merkelig at vi finner spor etter en Michaelskultus så langt fra folk nær toppen av Vassfjellet. Michael ble i stor utstrekning dyrket på fjell og høytliggende steder, og når hans bilde ble stillet opp i et kapell ved tjernet engang i eldre middelalder, kan det ha skjedd fordi pilgrimene nettopp her har pleiet å søke hans forbønn.

Men det primære når det gjelder stedets betydning er uten tvil troen på den undergjørende kraft i den kilden som springer frem i fjellsiden ved tjernet. Alt taler nemlig for at det til stedet er knyttet en kildekultus med røtter langt tilbake i forhistorisk tid.

Hos alle indoeuropeisk talende folk finner vi spor etter en kultus knyttet til hellige kilder. Det vann som strømmet ut av dem inneholdt livgivende krefter og bragte legedom; av enkelte kilder kunne en ta varsel om fremtiden. Vi har atskillige eksempler på kildekultus hos germanske stammer allerede i forhistorisk tid. De

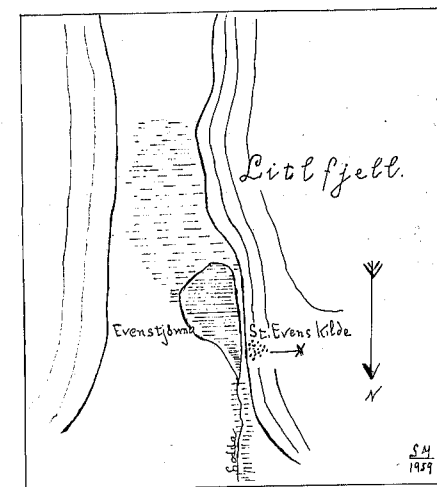


Fig. 4. Skisse av Evenstjønnan med nærmeste omgivelser

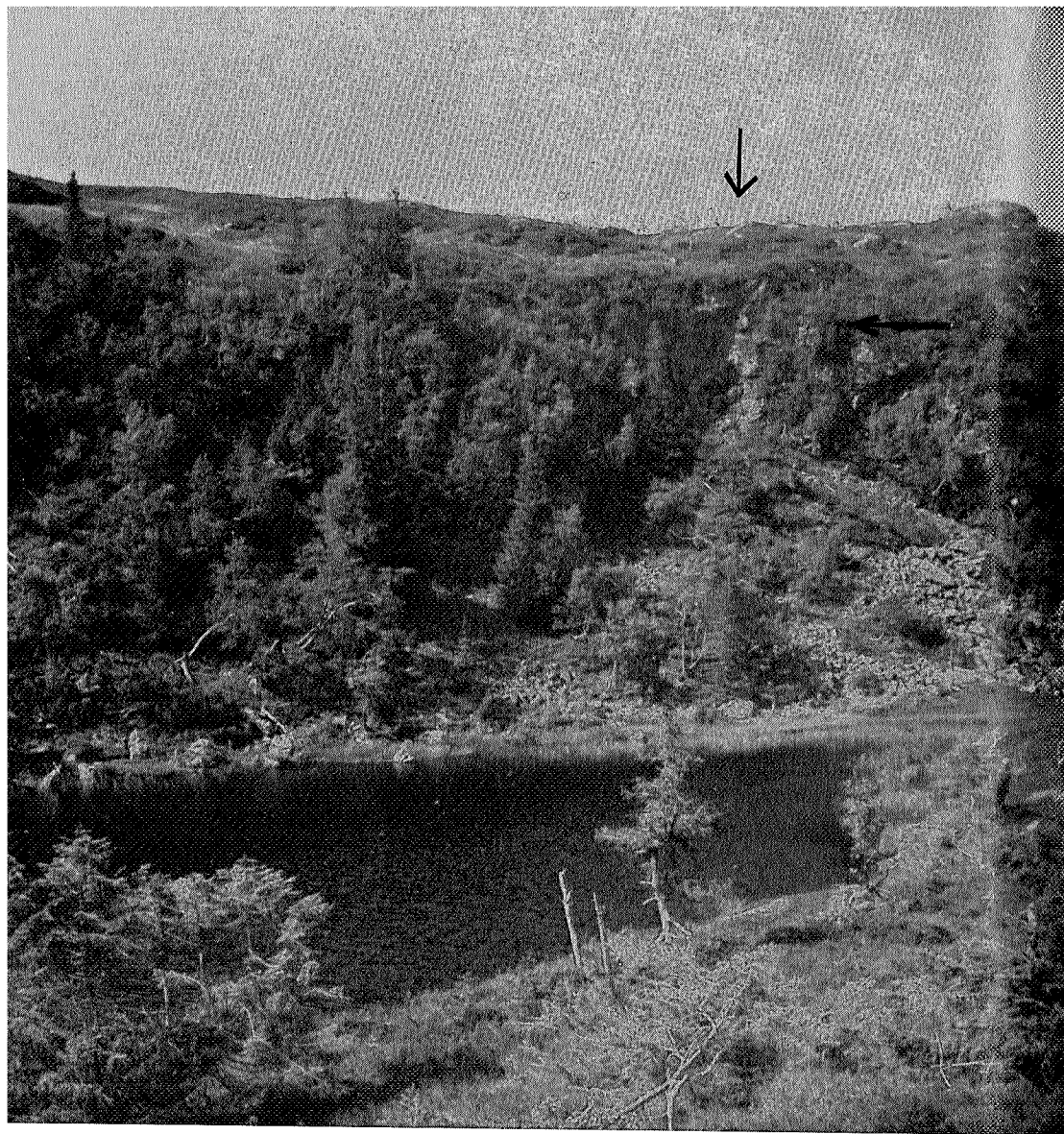


Fig. 5. St. Evens kilde springer frem høyt oppe i åssiden, rett over spissen av den store uren

offergaver som er funnet i enkelte av dem gir oss sikre vitnesbyrd om at den går tilbake til bronsealderen (ca. 1500—400 f. Kr.); men alt tyder på at det allerede i senere del av steinalderen har eksistert en kultus knyttet til hellige kilder. Særlig betydning fikk naturlig nok de kilder som hadde helbredende virkning. Mange steder har dyrkelsen av slike legedomskilder fortsatt gjennom middelalderen og langt ned i nyere tid, bare omdannet og tilpasset den kristne forestillingsverden.<sup>4)</sup>

I Norden er det neppe noen annen form for hedensk kultus som har vist seg mere livskraftig enn dyrkelsen av hellige kilder. De forestillinger som var knyttet til dem spenner over et ganske stort register.<sup>5)</sup> Ved noen kilder ble det ofret brød og andre levnetsmidler for å få gode åringer; andre steder var dyrkelsen av kilden knyttet til magiske fruktbarhetsriter som bl. a. gikk ut på å skaffe regn når det var tørke. Bak det hele ligger troen på kildevannet som medium for livgivende, vitale krefter; dette kommer bl. a. til uttrykk ved at vannet fra enkelte kilder kunne gjøre ufruktbare kvinner fruktsommelige. Men størst ry fikk alle de kilder hvor syke, vanføre og andre kunne finne legedom for sine plager. Det var alminnelig at det ble lagt ned et offer ved kilden av hår, kledningsstykker eller annet som tilhørte den syke; meningen har vel vært at kildens helbredende kraft kunne virke på ham selv etterat han hadde forlatt stedet. Et opprinnelig trekk i kildekulten er ennvidere små gjenstandsofre (småstein, kvist o. l.) fra alle dem som kommer forbi eller besøker kilden. De må tolkes som uttrykk for den ærefrykt folk følte overfor de krefter eller vetter som var virksomme på det hellige sted. Senere ble disse primitive gaver i alminnelighet avløst av mynter som har vært den mest alminnelige form for kildeoffer i nyere tid.

I det meste av Norden hersket ennvidere den tro at vannet i helligkildene hadde sin største kraft ved midtsommer. Midtsommerdagen var derfor i folks bevissthet den store kildedagen. Kunne en ikke komme da, var det best å forsøke en torsdag, sikkert fordi mange kilder i hedensk tid hadde vært viet Tor.

Også fra vårt land har vi en rekke beretninger om kilder hvor syke og skrøpelige mennesker har søkt hen for å finne legebot.

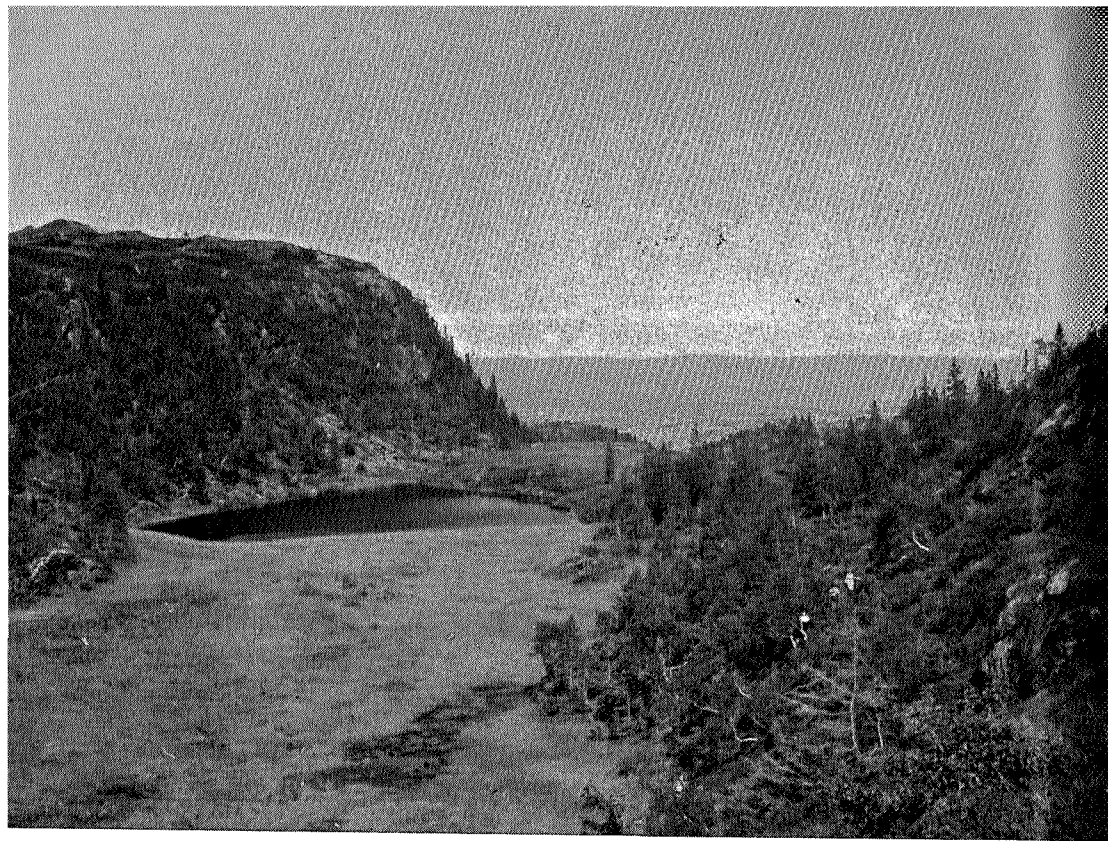


Fig. 6. Når en kommer frem til tjernet, åpner landskapet seg slik at en kan levende se kaupangen med kristkirken i det fjerne

A. Chr. Bangs oversikt fra 1885 bygger på en gjennomgåelse av trykt og utrykt materiale og omfatter ialt 34 kilder i hele landet som en vet det har vært valfartet til, eller som ifølge overleveringen må antas å ha vært hellige valfartssteder.<sup>6)</sup> I Trøndelag nevner Bang foruten St. Evens kilde også kildene på Klingen i Verdal<sup>7)</sup> og ved Megarden i Imsdalen i Snåsa, som begge bærer St. Olavs navn. Disse kildene hadde stort ry og ble søkt av vanføre og syke som håpet å vinne helbreden tilbake. Ved kilden i Imsdalen hadde de som var blitt helbredet etterlatt krykker og stokker, og her opphørte valfarten først i begynnelsen av forrige århundre. Like- som ved St. Evens kilde var det i katolsk tid bygget et kapell, men bare et halvt århundre etter reformasjonen var det forsvunnet.<sup>8)</sup>

Om de norske kildene gjelder i hovedtrekkene det samme som

ellers i Norden. De hadde sin største kraft ved midtsommer, og det var først og fremst på den tiden at valfartene fant sted. De som søkte kildene, badet i det undergjørende vannet, eller drakk det; kledningsstykker ble lagt ned ved kilden eller hengt opp i trær og busker ved siden av, vanføre og syke som var blitt friske, etterlot krykker og stokker. Det var også alminnelig å ofre småpenger som ble kastet ut i vannet.

De beretninger vi har tyder ikke på at den kultus som var knyttet til St. Evens kilde på noen særlig måte har avveket fra det vanlige mønster. All sannsynlighet taler for at den i likhet med så mange andre kilder har hatt sin største tilstrømning ved St. Hans; den ene av de tre messer som Melhuspresten skulle holde, må ha funnet sted da. Schøning forteller jo også at «Stedets Præst reiste op for at holde Messe paa visse Tider om Sommeren naar Almuen søgte didhen.» Stedets betydning fremgår av at det allerede tidlig, i hvert fall i 1200-årene, ble reist et kapell. Hvor dette har stått, er det nå ikke lenger mulig å påvise. Mest sannsynlig har det vært nær nordenden av tjernet ved foten av den store uren hvor vannet fra kilden oppe i fjellsiden rinner ut i tjernet (fig. 5). Det vi ellers hører om St. Evens kilde, krykkene som de syke har etterlatt og småpenger som er kastet i vannet, er trekk som vi kjenner igjen i kildedyrkelsen både her i landet og ellers i Norden.

Av de 34 hellige kilder som Bang omtaler i Norge, bærer ikke mindre enn 20 St. Olavs navn. Forklaringen synes å være at St. Olav i stor utstrekning har overtatt den rolle i folketroen som guden Tor spilte i hedensk tid. Flertallet av norske Olavskilder er sikkert gamle Torskilder.

Hvorvidt dette også gjelder kilden ved Vassfjellet, er usikkert. Den har fått sitt navn knyttet til St. Even hvis kultus er ukjent i Norge. Formen Even er en forvanskning av det angelsaksiske Edwin. Den katolske kirke kjenner bare én helgen med dette navn.<sup>9)</sup> Den hellige Edwin var konge over Northumbria ca. 617 til 633. Han ektet datteren til den kristne kong Ethelbert av Kent og lot seg selv døpe med hele sin familie og flere av rikets stormenn i 627. Edwin arbeidet nå virksomt for kristendommens sak i sitt rike, men ble innviklet i stridigheter med nabofyrstene og falt i et slag

ved Hatfield 633 mot den hedenske konge Penda av Mercia. Som den første forløper for den kristne misjon i England, ble Edwin i middelalderen æret og dyrket som martyr; hans helgenfest fant sted hvert år 4. oktober. Som vi ser er St. Edwin på flere måter en skikkelse av samme karakter som vår egen Hellig Olav. Begge var kristne misjonskonger som led martyrdøden og som nettopp på den måten bidro mest til kristendommens seier.

Hvordan kan så dyrkelsen av St. Edwin være kommet til Norge? Den sannsynligste forklaring er vel å finne i det forhold at det kristningsverk som de norske misjonskongene satte igang, fant sted med bistand av den angelsaksiske kirke. Det eldste, norske kirkesamfunn var med mange bånd knyttet til det angelsaksiske, og flere av de geistlige som kom til Norge i kongenes følge, var av engelsk herkomst. Om Olaf Haraldsson heter det uttrykkelig hos Adam av Bremen at han hadde med seg «mange biskoper og prester fra England etter hvis anvisning og lære han beredte sitt hjerte for Gud og hvis ledelse han overgav det folk han hersket over.»<sup>10</sup>)

Under disse forhold er det ikke urimelig å tenke seg at dyrkelsen av St. Edwin kan være overført fra den angelsaksiske moderkirken til Trøndelag. På hvilken måte hans kultus kan være knyttet til kilden i Vassfjellet, kan vi selvsagt bare gjette oss til. Både her og ellers i Norden ser det ut til at den unge kristne kirke har fulgt det prinsipp ikke å forby den gamle og rotfestede kildekultus, men heller søke å assimilere den og ikle den kristelig drakt. Tallrike kilder bærer derfor den dag i dag hellige menns og kvinners navn. I Norge har som vi har hørt de fleste hellige kilder fått sitt kristne stempel ved å bli knyttet til tradisjonen om St. Olav. Dette har altså ikke vært tilfelle med kilden på Vassfjellet; kanskje som et resultat av angelsaksisk innflytelse trer her St. Edwin, en martyrskikkelse av lignende karakter, inn som stedfortreder.

Det stille tjernet med kilden som springer frem oppe i fjellveggen øver sin tiltrekning også på oss moderne mennesker. Det skyldes ikke bare bevisstheten om at vi står på et sted som gjennom århundrer har gitt menneskers sinn håp og tro, men også at det ennå ikke er fravristet alle sine hemmeligheter. Mere omfattende undersøkelser kunne bringe endel av myntene og andre offergaver

for dagen og kanskje gi oss rester av selve kapellet og dets utsmykning. Den som ikke bare søker naturen, men også dens samspill med kulturhistorien, vil ikke angre på å følge i pilgrimenes fotspor til kilden på Vassfjellet.

#### Litteraturhenvisninger

- 1) Gerhard Schøning: Reise gjennom en Deel av Norge Trondhj. 1910 II, s. 219.
- 2) L. D. Klüwer: Norske Mindesmærker. Chria. 1823, s. 100.
- 3) F. eks. Jens Kraft: Topografisk-Statistiske Beskrivelse over Kongeriget Norge. Chria. 1832, V, s. 780—81; O. A. Øverland: Af Sagnet og Historien. Kria. 1897, s. 3—4; O. Rygh: Norske gaardnavne. Søndre Trondhjems Amt. Kria. 1901, s. 290.
- 4) Jan de Vries: Altgermanische Religionsgeschichte 2. Aufl. I, Berlin 1956, s. 349—50.
- 5) Axel Olrik og Hans Ellekilde: Nordens gudeverden. Kbh. 1926, I, s. 372 f.
- 6) A. Chr. Bang: Norges hellige kilder efter reformationen. (Chria. Videnskabs. Selsk.'s Forhandlinger 1885 nr. 6).
- 7) Stedet ligger en 5 km fra Stiklestad på fjellet Klingen ved den sydøstre del av Leksdalsvatn.
- 8) Th. Petersen: Kirken på Megarden og den eldste bosetning i Imsdalen. (Årbok frå Nord-Trøndelag Historielag 1933, s. 9—15). — St. Olavs kilden på Sul i Verdal, kanskje den mest kjente valfartskilden i Trøndelag, er derimot ikke nevnt av Bang.
- 9) Lexicon für Theologie und Kirche, 2. Aufl. Freiburg 1951, III, s. 667.
- 10) Absalon Taranger: Den angelsaksiske kirkes indflydelse paa den norske. Kria. 1890, særlig kap. IV og V, s. 142 f. Se også Oluf Kolsrud: Den norske kirkes erkebiskoper og biskoper indtil Reformasjonen (Dipl. Norw. XVII B. Chria. 1913) og Halvdan Kohts kritikk i Hist. Tidsskr. 5R, B.5, s. 128 f.